

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА  
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра новітньої історії України



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
Політичні репресії в Україні 1920 — 1930- ті роки

для студентів

галузь знань **03 Гуманітарні науки**  
спеціальність **032 Історія та археологія**  
освітній рівень **перший (бакалаврський)**  
освітня програма **Історія України та культурна антропологія (із поглибленим вивченням іноземних мов)**  
вибірковий блок **Історія України в новітню добу: людина, суспільство, держава**  
вид дисципліни **вибіркова**

Форма навчання **денна**  
Навчальний рік **2021/2022**  
Семестр **5**  
Кількість кредитів ECTS **4**  
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**  
Форма заключного контролю **іспит**

Викладач: Савченко Григорій Петрович, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри новітньої історії України

Пролонговано: на 20 21 / 20 22 н.р.  «29» 08 2022 р.  
(підпис, ПІБ, дата)

на 20 \_\_\_ / 20 \_\_\_ н.р. (\_\_\_\_\_) « \_\_\_ » \_\_\_ 20 \_\_\_ р.  
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Савченко Григорій Петрович, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

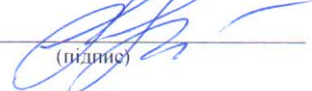
Завідувач кафедри новітньої історії України

  
(підпис) \_\_\_\_\_ (Андрій ПИЖИК)  
(прізвище та ініціали)

Протокол № 11 від « 29 » червня 20 21 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від « 26 » серпня 20 21 року № 7

Голова науково-методичної комісії   
(підпис) \_\_\_\_\_ (Наталія ТЕРЕС)  
(прізвище та ініціали)

**1. Мета дисципліни** – опанування студентами історичного факультету теоретичних і конкретно-історичних знань на інформативному, інтерпретаційному та дискусійному рівнях та формування на їх основі системної уяви про розвиток українського суспільства в умовах зародження та функціонування комуністично-сталінської тоталітарної системи 1920-1930-х років.

**2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:**

1. *Знати* сучасні методи історичного пізнання; історичні терміни та поняття; сутність, природу та генезу явища політичних репресій радянської тоталітарної доби; основні наукові проблеми та концепції, пов'язані зі змістом навчального курсу.

2. *Вміти* науково аналізувати історіографічний матеріал та джерела, поглиблювати знання шляхом використання інформаційного потенціалу електронних ресурсів; здійснювати аналіз, узагальнення природи та генези історичних явищ з урахуванням суб'єктивних та об'єктивних чинників впливу; з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і процесів.

**3. Анотація навчальної дисципліни:** Політичні репресії стали невід'ємним складником формування і функціонування тоталітарної системи в Україні в 1920-1930-х роках. Масовий політичний терор торкнувся всіх прошарків українського суспільства і відзначався велечезною кількістю жертв. Ідеологічне обґрунтування, законодавче забезпечення політичних репресій створювало видимість їх доцільності і необхідності. Сталінський режим спрямував вістря удару проти українського селянства, що виразилося в розкуркуленні та голодоморі-геноциді 1932-1932 років. Діяльність каральних, численних позасудових органів, фальсифікація справ, організація політичних судилищ стало звичним явищем в українському житті особливо в 1930-х роках. Вивчення історії політичних репресій в Україні в 1920-1930-х роках передбачає вироблення у студентів на основі одержаних знань навичок самостійності суджень, оцінювання запропонованих до розгляду проблем, усвідомлення сутності суспільно-політичних процесів.

**4. Завдання (навчальні цілі)** – виробити здібність до планомірного, перманентного накопичення знань на основі самостійної орієнтації в сучасному інформаційному просторі; на прикладах історіографічних оглядів прищепити схильність до аналізу наукових текстів та професійної оцінки наукових публікацій; визначити основні види і групи джерел з історії політичних репресій в Україні 1920-1930-х років з акцентом на вміння їх виявляти, систематизувати, науково-критично аналізувати, узагальнювати одержані результати; формувати здатність до творчого мислення, самостійності міркувань, суджень щодо політичних репресій як прояву сутності функціонування тоталітарного режиму; на основі самостійних інтерпретацій співставляти прояви політичних репресій у вітчизняній, європейській та світовій історії.

**5. Результати навчання за дисципліною:**

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів політичних репресій в Україні 1920-1930-х років	Лекція	Іспит, набрання не менше 60% балів	5%
1.2	Знати найважливіші факти та події з історії політичних репресій в Україні 1920-1930-х років	Лекція	Контрольна робота, набрання не менше 60% балів. Іспит, набрання не менше 60% балів	10%

1.3	Знати основні ідеї законодавчого та ідеолого-політичного підґрунтя проведення політичних репресій та їх втілення на практиці	Лекція	Іспит, набрання не менше 60% балів	10%
2.1	Вміти виявляти та проводити аналіз історіографічних та історичних джерел з історії політичних репресій в Україні 1920-1930-х років	Семінарське заняття	Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті; Контрольна робота набрання не менше 60% балів. Іспит, набрання не менше 60% балів	20%
2.2	Вміти визначати зв'язок та різницю між інформаційним наповненням джерел та їх трактуванням в історіографії політичних репресій в Україні 1920-1930-х років.	Самостійна робота	Есе, набрання не менше 60% балів.	5%
2.3	Вміти визначати інформаційний потенціал конкретних історичних джерел для вивчення історії політичних репресій в Україні 1920-1930-х років.	Семінарське заняття	Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті	10%
2.4	Вміти з'ясувати вплив на розгортання політичних репресій партійно-радянських діячів	Самостійна робота	Презентація, набрання не менше 60% балів .	5%
2.5	Вміти аналізувати взаємозв'язки між позицією професійного історика та суспільними запитами та поглядами на минуле, пов'язане з політичними репресіями	Семінарське заняття	Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті	10%
2.6	Вміти здійснювати історичний аналіз впливу суспільно-політичних процесів на зародження та генезу політичних репресій в Україні 1920-1930-х років.	Семінарське заняття	Робота на семінарському занятті; набрання балів на кожному семінарському занятті. Іспит, набрання не менше 60% балів	15%
4.1	Сформулювати і обґрунтувати думку щодо бачення політичних репресій в Україні 1920-1930- х років у тогочасному й сучасному українському суспільстві	Лекція	Іспит, набрання не менше 60% балів	10%

## 6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни / Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	4.1
Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень	+	+			+		+	+		
Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки			+			+		+		+
Продукувати нові цілісні знання з історії України на основі сучасних методологічних підходів				+					+	
Застосовувати набуті знання, результати досліджень з вітчизняної історії у формуванні ціннісних орієнтирів, громадянської свідомості й суспільної відповідальності громадян	+	+				+			+	+

## 7. Схема формування оцінки.

### 7.1 Форми оцінювання студентів:

#### - семестрове оцінювання:

1. Робота на семінарських заняттях: РН2.1, РН 2.3, РН2.5, РН2.6 - 40 балів/24 бали\*.

2. Самостійна робота 1 (есе) та 2 (презентація): РН2.2, РН2.4 — 10 балів/6 балів\*.

3. *Контрольна робота 1 та 2 (розгорнута відповідь): РН1.2, РН2.1 — 10 балів/6 балів.*

\* максимальний бал/пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

#### - підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання - іспит;

- максимальна кількість балів які можуть бути отримані студентом - **40 балів**;

- результати навчання які будуть оцінюватись – розуміння понятійного апарату та досконале оперування ним; знання наукової хронології, періодизації основних етапів, найважливіших фактів та подій з історії політичних репресій в Україні 1920-1930-х років в їх причинно-наслідкових зв'язках; пояснення сутності, природи та генези явища політичних репресій радянської тоталітарної доби; обізнаність з основними науковими проблемами та концепціями щодо політичних репресій; вміння роботи (виявлення, систематизація, аналіз, узагальнення) з історіографічними та історичними джерелами з історії політичних репресій; здійснення історичного аналізу впливу суспільно-політичних процесів на зародження та розгортання політичних репресій в Україні; розуміння взаємозв'язків між політичними репресіями та морально-психологічним станом тогочасної та майбутньої української спільноти.

– форма проведення і види завдань – **письмовий іспит**, в білеті 2 запитання, які потребують розгорнутої відповіді (кожна відповідь на запитання оцінюється від 0 до 20 балів);

– - Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою **24 балів**.

- Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав **менше ніж 36 балів**.

### 7.2 Організація оцінювання:

Оцінювання студентів здійснюється у двох формах: поточний контроль (робота на семінарських заняттях, контрольна робота, самостійна робота) і підсумковий контроль (іспит).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, поточний контроль 60 балів; підсумковий контроль – 40 балів).

<b>Змістовий модуль 1.</b> <b>Ідеологічно-правові та організаційні засади політичних репресій</b>			<b>Змістовий модуль 2.</b> <b>Спрямування політичного терору</b>			<b>Підсумковий контроль (іспит)</b>
<b>30 залікових балів</b> (максимум) <b>18 залікових балів</b> (мінімум)			<b>30 залікових балів</b> (максимум) <b>18 залікових балів</b> (мінімум)			<b>40 балів</b> (максимум)
Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота 1 (тест)	Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота 2 (тест)	
<b>20 балів</b> (максимум)	<b>5 балів</b> (максимум)	<b>5 балів</b> (максимум)	<b>20 балів</b> (максимум)	<b>5 балів</b> (максимум)	<b>5 балів</b> (максимум)	
<b>12 балів</b> (мінімум)	<b>3 бали</b> (мінімум)	<b>3 бали</b> (мінімум)	<b>12 балів</b> (мінімум)	<b>3 бали</b> (мінімум)	<b>3 бали</b> (мінімум)	<b>24 бали</b> (мінімум)

### **Перелік видів аудиторної роботи на семінарських заняттях та їх оцінка (в балах)**

Упродовж семестру оцінюється робота здобувача вищої освіти *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії, блиц-опитування). Під час семінару здобувач вищої освіти має можливість набрати 12 балів.

<i>Види роботи на семінарському занятті</i>	<i>Максимальна можлива кількість балів</i>
<b>Доповідь на семінарському занятті</b>	<b>4</b>
<b>Доповнення на семінарському занятті</b>	<b>3</b>
<b>Участь у дискусії на семінарському занятті</b>	<b>3</b>
<b>Узагальнення, підведення підсумку семінарського заняття</b>	<b>1</b>
<b>Блиц-опитування на семінарському занятті</b>	<b>1</b>

### **Таблиця переведення балів за роботу на семінарських заняттях у залікові бали.**

<b>Залікові бали</b>	<b>Набрана кількість балів (8 занять)</b>	<b>Залікові бали</b>	<b>Набрана кількість балів (7 занять)</b>
<b>20</b>	92-96	<b>20</b>	80-84
<b>19</b>	87-91	<b>19</b>	75-79
<b>18</b>	82-86	<b>18</b>	70-74
<b>17</b>	77-81	<b>17</b>	65-69
<b>16</b>	73-76	<b>16</b>	60-64
<b>15</b>	69-72	<b>15</b>	55-59
<b>14</b>	65-68	<b>14</b>	50-54
<b>13</b>	61-64	<b>13</b>	45-49
<b>12</b>	57-60	<b>12</b>	40-44
11 балів і менше не зараховуються оскільки становлять менше 60%	Менше <b>57</b> балів набраних за роботу на семінарських заняттях не зараховуються оскільки становлять менше 60% і в залікові бали не переводяться	11 балів і менше не зараховуються оскільки становлять менше 60%	Менше <b>40</b> балів набраних за роботу на семінарських заняттях не зараховуються оскільки становлять менше 60% і в залікові бали не переводяться

## **САМОСТІЙНА РОБОТА**

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми дисципліни в цілому, так і деяких розділів тем. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у формі написання есе з 1-го та підготовки презентації з 2-го блоків дисципліни. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів.

### 7.2.2. Індивідуальні творчі завдання.

#### Вимоги до есе:

- обсяг не більше 8 сторінок;
- широке використання історичних та історіографічних джерел;
- логічна подача матеріалів, які розкривають тему, інформативність тексту;
- самостійність у викладі матеріалу.

#### Критерії оцінювання самостійної роботи у формі есе (від 0 до 5 балів):

Структура есе	Бали (максимум)
Актуальність обраної теми	5
Мета та завдання	5
Аналіз історіографії та джерельної бази	5
Повнота викладу фактичного матеріалу	5
Аналіз проблеми, самостійність висновків	5
<b>РАЗОМ</b>	<b>25</b>

#### Таблиця переведення балів за самостійну роботу у формі есе в залікові бали

Бали за самостійну роботу у формі есе	Залікові бали
25 - 20	<b>5</b>
19-15	<b>4</b>
14 -10	<b>3</b>
9-6	<b>2</b>
5 - 2	<b>1</b>
0-1	<b>0</b>

#### Вимоги до презентації історії політичних репресій на батьківщині (регіоні) конкретного студента:

- час презентації до 15 хвилин;
- логічна подача матеріалів, які розкривають тему та їх інформативність;
- самостійність у викладі матеріалу;
- творчий супровід фото та відео документів
- широке використання історичних та історіографічних джерел.

Типова структура презентації	Бали (максимум)
Аналіз історіографії та джерельної бази	5
Використання фото та відеодокументів	5
Виклад фактичного матеріалу	5
Творчий супровід фото та відео документів	5
Аналіз проблеми, самостійність висновків	5
<b>РАЗОМ</b>	<b>25</b>

#### Таблиця переведення балів за самостійну роботу у формі презентації в залікові бали

Бали за самостійну роботу у формі есе	Залікові бали
25 - 20	<b>5</b>
19-15	<b>4</b>
14 -10	<b>3</b>
9-6	<b>2</b>
5 - 2	<b>1</b>
0-1	<b>0</b>

## КОНТРОЛЬНА РОБОТА

По завершенні вивчення кожного змістової частини студент пише контрольну роботу. Участь всіх студентів в контрольному заході обов'язкова. Контрольна робота проводиться у письмовій формі і виконується на останньому семінарі із кожної змістової частини курсу. Максимальна кількість балів, яку можна набрати за контрольну роботу - 5.

Студент, який з поважної причини пропустив контрольну роботу, зобов'язаний надати відповідний документ і викладач за погодженням з деканатом призначає нову дату її проведення.

**Критерії оцінювання контрольної роботи у письмовій формі:** 5 питань з балами за відповідь на кожне з них:

Вимоги	Бали (максимум)
Глибоке, теоретично обґрунтоване, фактологічно наповнене розкриття питання	5
Розкриття питання з фактологічною аргументацією	4
Неповне розкриття питання	3
Висвітлення окремого аспекту питання	1- 2
Невірна відповідь, відсутність відповіді	0
<b>Підсумок</b>	<b>25</b>

**Таблиця переведення балів за модульний контроль у залікові бали**

Бали за результати відповідей	Залікові бали
25 - 20	<b>5</b>
19-15	<b>4</b>
14 -10	<b>3</b>
9-5	<b>2</b>
4 - 1	<b>1</b>
0-1	<b>0</b>

## ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

**Підсумковий контроль знань студентів у формі іспиту**

Екзаменаційний білет з дисципліни «Політичні репресії в Україні 1920-1930-х років» містить 2 питання, кожне з яких оцінюється у діапазоні від 0 до 20 балів.

**Критерії оцінок з окремих екзаменаційних завдань:**

- глибоке, теоретично обґрунтоване, фактологічно наповнене розкриття питання – **16-20 балів**;
- розкриття питання з фактологічною аргументацією – **11 - 15 балів**;
- неповне розкриття питання – **6 -10 балів**;
- висвітлення окремого аспекту питання – **1-5 бали**;
- відсутність відповіді з питання – **0 балів**.

Студент, який дав відповідь на всі питання екзаменаційного білету і набрав не менше 24 балів додає у свій актив певну суму балів, яка додається до балів набраних студентом за результатами поточного контролю.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум* – **36 балів** необхідно у визначені викладачами дні пройти співбесіду з пропущених семінарських занять і лекцій з тим, щоб набрати критичний мінімум і допуститися до перескладання іспиту.

**При простому розрахунку отримаємо:**

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
<b>Максимум</b>	<b>30</b>	<b>30</b>	<b>40</b>	<b>100</b>



### 7.3 Шкала відповідності оцінок

<b>Відмінно / Excellent</b>	<b>90-100</b>
<b>Добре / Good</b>	<b>75-89</b>
<b>Задовільно / Satisfactory</b>	<b>60-74</b>
<b>Незадовільно / Fail</b>	<b>0-59</b>

## 8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
<b>Змістовий модуль 1</b>				
<b>Ідеологічно-правові та організаційні засади політичних репресій</b>				
1	Тема 1 Вступ. Предмет та завдання курсу.	2		
2	Тема 2. Історіографія та джерела вивчення політичних репресій в Україні 1920-1930-х рр.	2	2	8
3	Тема 3. Ідеологічне та законодавче підґрунтя політичних репресій.	2	2	4
4	Тема 4. Місце і роль політичних репресій в формуванні та функціонуванні тоталітарної системи	2	4	4
5	Тема 5. Реформування радянських спецслужб у 1920-1930-х роках та їх вплив на розгортання політичних репресій	2	2	4
6	Тема 6. Практика позасудових політичних репресій в Україні в 1920-1930-х роках	1	4	4
	<i>Модульна контрольна робота 1</i>	1		
<b>Змістовий модуль 2</b>				
<b>Напрями та прояви політичного терору</b>				
7	Тема 7. "Червоний терор" в Україні в 1918-1920-у роках.	2	2	4
8	Тема 8. Розкуркулення та голодомор-геноцид 1932-1933 років як форма державного терору	2	2	4
9	Тема 9. Фальсифікація судових справ та організація показових політичних судилищ	2	2	4
10	Тема 10. Репресії проти української інтелігенції. Репресовані історики.	4	2	4
11	Тема 11. Політичні репресії проти національних меншин в Україні	2	2	4
12	Тема 12. Політичні репресії проти духовенства в Україні	2	2	4
13	Тема 13. Репресії проти радянсько-партійних та військових кадрів.	2	2	4
14	Тема 14. "Великий терор" і Україна	1	2	8
	<i>Модульна контрольна робота 2</i>	1		
	<b>ВСЬОГО</b>	<b>30</b>	<b>30</b>	<b>60</b>

Загальний обсяг – **120 год.**, у тому числі:

Лекції – **30 год.**

Семінари – **30 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

## 9. Рекомендована література та джерела:

### **Основна:**

1. Білокінь С.І. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР. 1917-1941 рр.: джерелознавче дослідження. Вид. 2-е, випр., доп. / Пер. сл. І. М. Дзюби. – К.: Пенмен, 2017. – 768 с.
2. Відлуння Великого терору. Збірник документів у трьох томах. – Т. 1: Партійні збори та оперативні наради співробітників управлінь НКВС УРСР (листопад 1938 – листопад 1939 рр.). – К.: Видавець В. Захаренко, 2017. – 744 с. – Т. 2: Документи з архівних кримінальних справ на співробітників органів НКВС УРСР, засуджених за порушення соціалістичної законності (жовтень 1938 р. – червень 1943 р.). – Кн. 1: НКВС Молдавської АРСР, Дорожньо-транспортний відділ ГУДБ НКВС Північно-Донецької залізниці, УНКВС по Житомирській області та УНКВС по Одеській області – К.: Видавець В. Захаренко, 2018. – 728 с.
3. Вронська Т. Заручники тоталітарного режиму: репресії проти родин «ворогів народу» в Україні (1917–1953). – К.: Ін-т історії України НАН України, 2009. – 486 с.
4. Епплбом Енн Історія ГУЛАГу / Пер. з англ. А. Іщенка. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 511 с.
5. Політичний терор і тероризм в Україні ХІХ–ХХ століть. Історичні нариси. – К.: Наукова думка, 2002. – 952 с.
6. «Реабілітовані історією» - науково-документальна серія книг // - [https://www.reabit.org.ua/aboutus/about\\_reabit/](https://www.reabit.org.ua/aboutus/about_reabit/) - Головна редколегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»
7. Рубльов О. С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональ- них політичних та культурних процесах (1914–1939). — К.: ПУ НАНУ, 2004. — 648 с.
8. Україна в добу «Великого терору»: 1936–1938 рр. / Авт.-упор. Ю. Шаповал та ін. – К.: Либідь, 2009. – 544 с.
9. Ченцов В.В. Політичні репресії в Радянській Україні в 20-ті роки. — Тернопіль: Збруч, 2000. — 482 с.
10. Шаповал Ю.І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії. — К.: Наукова думка, 1993. — 349 с.

### **Додаткова:**

1. Амонс А., Абраменко Л. Репресовані прокурори в Україні: документи, нариси, матеріали. – К.: Істина, 2009. – 567 с.
2. Білас І.Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр.: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. – К.: Либідь – Військо України, 1994. – Кн. 1. – 428 с.; Кн. 2. – 688 с.
3. Васильєв В., Подкур Р. Радянські карателі. Співробітники НКВС – виконавці «Великого терору» на Поділлі / НАН України. Інститут історії України. – К.: Видавець В. Захаренко, 2017. – 240 с.
4. Великий терор в Україні: «Куркульська операція» 1937–1938 рр. / Упор. С. Кокін, М. Юнге. – К.: Видав. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – Кн. 1. – 614 с. К.: Видавець В. Захаренко, 2017. – 744 с.
5. Золотарьов В. Секретно-політичний відділ ДПУ УСРР: справи та люди. – Х.: Фоліо, 2007. – 319 с.
6. Марочко В., Хілліг Г. Репресовані педагоги України: жертви політичного терору (1929–1941). — К.: Науковий світ, 2003. — 301 с.
7. Нікольський В.М. Репресивна діяльність органів безпеки СРСР в Україні (кінець 1920-х – 1950-ті рр.): Історико-статистичне дослідження. – Донецьк: Вид-во Дон. нац. ун-ту, 2003. – 624 с.
8. Подкур Р. За повідомленням радянських спецслужб. – К.: Рідний край, 2000. – 230 с.

- 9.** Політичні репресії радянської доби в Україні: наук.-допом. бібліограф. покажчик / Упор. Т. Приліпко, О. Марченко, З. Мусіна. – К.: Арістей, 2008. – 683 с.
- 10.** Пристайко В., Шаповал Ю. Справа «Спілки Визволення України». Невідомі документи і факти. Науково-документальне видання. — К.: Інтел, 1995.— 448 с.
- 11.** Пристайко В., Шаповал Ю. Михайло Грушевський і ГПУ — НКВД. Трагічне десятиліття: 1924–1934. — К.: Вид-во «Україна», 1996. — 335 с.
- 12.** Рубльов О.С., Черченко Ю.А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. — К.: Наукова думка, 1994. — 349 с.
- 13.** Політичні репресії в Україні (1917– 1980): Бібліограф. покажчик. – Житомир: Полісся, 2007. – 248 с.
- 14.** Радянські органи державної безпеки в Україні (1918–1991 рр.): історія, структура, функції: Матеріали круглого столу, 19 грудня 2013 р., м. Київ . – К.: Інститут історії України, 2014. – 469 с.
- 15.** Репресії 20–30–40-х років і початку 50-х років на Україні: наук.-допом. бібліограф. покажчик / Упор. Л. Ю. Ступак, М. А. Лук'яненко, І. В. Бондаренко, І. В. Бутовська, І. В. Саєнко, Н. О. Горська; наук. консультант П. Т. Тронько. – К., 1992. – 186 с.
- 16.** Репресії в Україні (1917–1990 рр.): Наук.-допом. бібліограф. покажчик / Авт.- упор. Є. К. Бабич, В. В. Патока. – К.: Смолоскип, 2007. – 519 с.
- 17.** Савченко Г.П.Червоний терор в Україні: рік 1919-й. - К., 2021. - 58 с.
- 18.** Тронько П.Т. Державна програма науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»: досвід, проблеми, перспективи // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: Зб. ст. – К., 2007. – Вип. 34. – С. 4-10.
- 19.** Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. ЧК–ГПУ–НКВД в Україні: особи, факти, документи. — К.: Абрис, 1997. — 608 с.
- 20.** Шитюк М.М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20–50- ті роки ХХ ст. – К.: Тетра, 2000. – 534 с.

#### **10. Додаткові ресурси:**

1. [https://www.reabit.org.ua/aboutus/about\\_reabit/](https://www.reabit.org.ua/aboutus/about_reabit/) - Головна редколегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»
2. <https://ssu.gov.ua/> - Галузевий державний архів СБУ
3. <http://history.org.ua/> - Інститут історії України НАН України
4. <http://novitukr.history.knu.ua/> - кафедра новітньої історії України